

Bătrânețea, vârstă a înțelepciunii*

La Iov în cap. 12, 12 se susține că: *La bătrâni se găsește înțelepciunea și într-o viață lungă e priceperea.*

Dacă înțelepciunea este unul și ultimul dar dintre cele șapte ale Duhului Sfânt, prin urmare ține de un plan al libertății și puterii necondiționate, adică de Dumnezeu, atunci ea nu vine odată cu vârsta, la pachet. Înțelepciunea nu este devenire, nu e automatism, ci implică efortul omului și, mai ales, inițiativa lui Dumnezeu. Vârsta nu e una cu înțelepciunea de vreme ce există *bătrâni care dau în mintea copiilor și copii bătrâncioși*. Desigur, bătrânețea oferă unele condiții care facilitează apropierea de înțelepciune, dar și alte neputințe care, evaluate cum trebuie, pot ajuta omul să se desăvârșească, pentru că „atunci când sunt slab sunt tare”(2 Cor. 12,10) și „puterea Mea se desăvârșește în neputințe” (2 Cor. 12, 9-10).

Dar mai întâi câteva cuvinte despre bătrânețe. **La ce vârstă apare?** **Sfântul Augustin** e de părere că există șase vârste. Bătrânețea e cea mai lungă, între 60 și 120 de ani. La **Isidor din Sevilla** tinerețea e până la 50 de ani, maturitatea până la 70, iar bătrânețea după.

La **Origen** bătrânețea nu e problemă de vârstă precum în *Pateric* unde sunt multe exemple în care bătrânii ca vârstă recunosc că bătrâni înțelepți sunt chiar ucenicii care manifestă virtuțile ce ar trebui să fie concomitente vârstei. La Evangheliile sinoptice cuvântul bătrân a fost folosit de 25 de ori, mai mult negativ: cei ce au judecat pe Iisus. În epistolele pauline, *presbiteros* e *bătrân*, dar cu sens pozitiv.

Desigur, **bătrânețea implică aspecte bune și rele**. De exemplu, **riscul este de a se lăsa copleșit de admirații** sau de a se impune anchilozant cu prestigiul său celor mai tineri. De altfel, autoritatea nu caută să impună. Dacă *tinerețea*

* Lucrare susținută în Biserica „Înălțarea Domnului” din Pașcani la întâlnirea cercului pastoral - misionar nr. 1 – Sf. Ioan Botezătorul din data de 9 iunie 2023.

este luptată de patimi trupești, cea de mijloc este de interese materiale, iar cea finală de dorința de a arăta înțelepciune, după sfântul **Ioan Gură de Aur**. Dar a dori să arăți că ești te arată că nu ești înțelept. „Bătrânul monumental” sau corelativul său, bătrânul care vrea s-o facă pe tânărul, antipatic lui Dumnezeu, precum bătrânul curvar. **Înțelepciunea nu se arată, nu se exprimă dionisiac, ea se poartă foarte natural**, pentru că este *supranaturală*, dacă este permis acest cuvânt care nu cade pe realitate, și care vine din catolicism. **Sfântul Chiril al Alexandriei** consideră ca vicii ale bătrâneții: taciturnitatea, pregetul, nemișcarea, minciuna.

Cicero în *De senectute*, operă scrisă la 62 de ani, arată că *suntem nebuni de vreme ce dorim să ajungem la adânci bătrâneți, dar bombănim când ajungem bătrâni*. Necazurile la bătrânețe vin de la ce ai făcut înainte. Bătrânețea e odioasă pentru că te obligă să te retragi din viața activă. Dar asta te ajută la viața contemplativă. Capătă putere de influență, de judecată. Are prudență.

Al doilea lucru negativ: **trupul decade**. La aceasta se adaugă lamentația zilnică. Ce fel de putere vrei: a fi gladiator sau a fi Platon?

Declinul puterilor senzuale. Ceea ce ajută la căpătarea înfrânării.

Apropierea morții. Se moare și la alte vârste, iar moartea la alte vârste e mult mai grea. E și o sațietate de viață care ajută acceptarea morții.

Constantin Noica privea euforic vârsta bătrâneții că a mai scăpat de probleme colaterale, de dinți, de exemplu, după cum pentru **Alexandru Paleologu** nu e nimic mai frumos ca a fi bătrân. Mulți creatori au fost explozivi la vârsta senectuții: **Tizian** după 80 de ani a pictat până la moartea lui, **Picasso**, **Hokusai**, **J.S. Bach** în muzică, sau **pr. Stăniloae**, dacă revenim la teologie, care și-a scris opera majoritară după ieșirea din pușcărie, adică după 60 de ani.

Societatea actuală implică ruptura față de generațiile senectuții pentru că nu mai poate admira. Privirea critică este marca individualismului. Dar nu este o noutate. În **Roma antică** se prevedea ca cei peste 60 de ani să fie aruncați

de pe pod. În **Evul Mediu**, cel ce omora un om trebuia să plătească o sumă de răscumpărare pentru el. Peste 65 de ani taxa era 100 de galbeni ca și pentru un copil sub 10 ani. Iar 300 de galbeni pentru victima între 20 și 50 de ani.

Odată ce speranța de viață crește și numărul bătrânilor e în creștere, ceea ce s-ar deduce că și numărul înțelepților, dacă bătrânețea automat te predestinează înțelepciunii. În 1950 în Franța erau 200 de centenari, în 1990 erau 4000, preconizându-se ca în 2050 vor fi 150.000 de centenari. ***Bătrânețea întovărășește viața***, după cum o arată limba engleză: *How old are you?* De mici suntem conjugați cu bătrânețea și, implicit, cu moartea.

În **Evangheliile** Iisus nu prea a învățat despre bătrânețe. A și murit la 33 de ani, vârsta deplinătății vieții și puterilor, după apostolul Pavel.

Înțelepciunea este ultimul dar al Duhului Sfânt după duhul temerii, al tăriei, al sfatului, darul științei, al cunoștinței, al înțelegerii. Aceasta „ne face să ne înălțăm la Cauza rațiunilor duhovnicești din porunci și la unirea cu Ea. Prin aceasta cunoscând pe cât este cu putință oamenilor, în chip neștiut, rațiunile simple ale lucrurilor aflătoare în Dumnezeu, scoatem ca dintr-un izvor țâșnitor al inimii adevărul din toate, împărtășindu-l în chip felurit și celorlalți oameni” (Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*). Prin urmare, bătrânețea implică o vârstă a duhului, o capacitate de a ieși din ceea ce este vedere particulară suscitată de patimi, la una integratoare. De aceea se afirmă la **Pilde 16, 31**: *Bătrânețea este o cunună strălucită: ea se află mergând pe calea cunoștinței*, iar în **Cartea lui Solomon 4, 9**: *Înțelepciunea este la om adevărata căruntețe și vârsta bătrâneților înseamnă o viață neîntinată*.

Înțelepciunea implică așadar a avea o viziune de ansamblu asupra faptei sau lucrurilor cu Dumnezeu. Înțelepciunea se arată la capătul dobândirii virtuților după starea de nepătimire. „Înțelepciunea e darul de a vedea pe Dumnezeu simultan cu toate sau prin toate, ca Făcătorul, Susținătorul și Cărmuitorul efectiv al tuturor. Ea ne ajută să înțelegem dintr-o ochire viața noastră trecută, rostul ei, linia pe care trebuie să mergem, înțelesul solidar al

tuturor faptelor și evenimentelor din viața omenească al lucrurilor din natură, pentru că pe toate le explică Puterea și Cauza unică ce stă la baza tuturor și-și arată lucrarea deodată în toate” (Pr. Dumitru Stăniloae: *Ascetica și mistica ortodoxă*, p. 9).

Prin urmare, concomitente sau nu, înțelepciunea și bătrânețea se recomandă să fie astfel, deși nu este exclus ca ea să apară și la alte vârste în cazuri singulare sau rarisime.

Pr. Leonardo Ioan Atudorei

Parohia „Înălțarea Domnului” – Pașcani